

ψ

ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ ΛΟΙΟΤΕΧΝΙΑ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΑΤΙΚ ΡΑΧΙΜΙ
ΒΡΑΒΕΙΟ GONCOURT

Ανάθεμά σε,
Ντοστογιέφσκι

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: MAUDIT SOIT DOSTOÏEVSKI
Από τις Εκδόσεις P.O.L., Παρίσι 2011
ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ανάθεμά σε, Ντοστογιέφσκι**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Atiq Rahimi
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Θωμάς Σκάσσης
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ευδοξία Μπινοπούλου
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Γιώργος Παζάλος
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Άγγελος Ελεύθερος & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κωνσταντίνα Παναγιώτου & ΣΙΑ Ο.Ε.

© P.O.L. éditeur, 2011
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: C. Chung/Corbis/Apeiron photos
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2012

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2012

ISBN 978-960-496-510-6

*Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά
και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοίου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομιχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΑΤΙΚ ΡΑΧΙΜΙ

Ανάθεμά σε,
Ντοστογιέφσκι

Στο δάσκαλο Ζαν-Κλοντ Καριέρ

Πόσο θα ήθελα να είχα διαπράξει
το αμάρτημα του Αδάμ.

Χαφίζ Αζίζ, *Η ποιητική της γης*

Μα η ζωή, όπως και η γραφή,
δεν είναι παρά η επανάληψη μιας φράσης
κλεμμένης από κάποιον άλλο.

Φρεντερίκ Μπουαγιέ, *Οι τεχνικές του έρωτα*

Τη στιγμή ακριβώς που ο Ρασούλ υψώνει το τσεκούρι για να το κατεβάσει στο κεφάλι της γριάς, του έρχεται στο νου το *Έγκλημα και τιμωρία*. Μένει κεραυνοβολημένος. Τα μπράτσα του τρέμουν, οι γάμπες του κλονίζονται και το τσεκούρι ξεγλιστρά από τα χέρια του, σκίζει το κρανίο της γυναίκας και μπήγεται μέσα του. Η γριά σωριάζεται στο κοκκινόμαυρο χαλί, χωρίς να βγάλει άχνα. Το εμπριμέ πέπλο της με άνθη μηλιάς αιωρείται για μια στιγμή στον αέρα κι έπειτα πέφτει πάνω στο παχύσαρκο πλαδαρό σώμα, που τραντάζεται από σπασμούς. Αναπνέει μια δυο φορές ακόμα και τα μάτια της καρφώνονται στον Ρασούλ, που στέκεται στη μέση του δωματίου με κομμένη την ανάσα, πιο πελιδνός και από πτώμα. Τρέμει σύγκορμος, το *πατού** του πέφτει από τους τετράγωνους ώμους του. Το τρομαγμένο βλέμμα του βυθίζεται στο αίμα που κυλάει από το κεφάλι της γριάς και μπερδεύεται με το κόκκινο του χαλιού, καλύπτοντας τα μαύρα σχέδιά του, κι ύστερα ρέει αργά προς το παχουλό χέρι της που κρατά σφιχτά ένα μάτσο χαρτονομίσματα. Τα χρήματα θα λερωθούν από το αίμα.

* Λεπτή μάλλινη κουβέρτα την οποία φορούν όλοι οι Αφγανοί ως κάπα. Επίσης, τη χρησιμοποιούν κατά την προσευχή ή για να σκεπάζονται στον ύπνο. (Σ.τ.Μ.)

Κουνήσου, Ρασούλ, κουνήσου!

Απόλυτη αδράνεια.

Ρασούλ;

Τι έχει πάθει; Τι σκέφτεται;

Σκέφτεται το Έγκλημα και τιμωρία, αυτό σκέφτεται. Τον Ρασκόλνικοβ και τη μοίρα του.

Καλά, δεν το είχε σκεφτεί προτού διαπράξει το έγκλημα, την ώρα που το προμελετούσε;

Φαίνεται πως όχι.

Ίσως όμως τον προέτρεψε στο έγκλημα αυτή ακριβώς η ιστορία, που ήταν θαμμένη στα τρίσβαθα της ψυχής του.

Ίσως πάλι...

Ίσως πάλι τι; Μήπως είναι τώρα η κατάλληλη στιγμή να αναλογίζεται την πράξη του; Τώρα που σκότωσε τη γριά, το μόνο που απομένει είναι να πάρει τα λεφτά και τα κοσμήματά της... και να το σκάσει.

Φύγε!

Δε σαλεύει. Στέκεται όρθιος. Σαν ξεραμένο δέντρο. Σαν δέντρο νεκρό, ριζωμένο στα πλακάκια του δαπέδου του σπιτιού. Το βλέμμα του εξακολουθεί να ακολουθεί το ρυάκι του αίματος, που έχει σχεδόν φτάσει στην παλάμη της γυναίκας. Ας παρατήσει τα λεφτά! Ας φύγει γρήγορα από αυτό το σπίτι, προτού καταφτάσει η αδελφή της γριάς!

Ποια αδελφή; Η γριά δεν έχει αδελφή. Μια κόρη έχει.

Δεν έχει σημασία αν πρόκειται για την αδελφή ή την κόρη· αυτό δεν αλλάζει τίποτα. Όποιος κι αν μπει τούτη την ώρα στο σπίτι, ο Ρασούλ θα είναι υποχρεωμένος να τον σκοτώσει επίσης.

Το αίμα άλλαξε πορεία προτού αγγίξει το χέρι της γυναίκας. Τώρα ρέει προς ένα μπάλωμα του χαλιού, όπου

σχηματίζει λιμνούλα κοντά σε ένα μικρό ξύλινο κασελάκι ξέχειλο με αλυσίδες, κολιέ, χρυσά μπρασελέ, ρολόγια...

Τι σε νοιάζουν όλες αυτές οι λεπτομέρειες; Πάρε το κασελάκι και τα χρήματα!

Κάθεται ανακούρκουδα. Το χέρι του διστάζει να απλωθεί προς το μέρος της γυναίκας, για να της πάρει τα λεφτά. Τα δάχτυλά της είναι ήδη ξυλιασμένα και σφίγγουν με δύναμη τα χαρτονομίσματα σαν να ήταν ακόμα ζωντανή. Εκείνος επιμένει. Μάταια. Το βλέμμα του πέφτει αναστατωμένο στα μάτια της άψυχης γυναίκας. Μέσα τους βλέπει την αντανάκλαση του προσώπου του. Αυτά τα γουρλωμένα μάτια τού θυμίζουν ότι η τελευταία εικόνα του δολοφόνου μένει αποτυπωμένη στις κόρες των ματιών του θύματός του. Τον καταλαμβάνει τρόμος. Τραβιέται προς τα πίσω. Η εικόνα του στις ίριδες των ματιών της γριάς χάνεται αργά πίσω από τα βλέφαρά της.

«*Νάνα Αλία;*» αντηχεί μια γυναικεία φωνή μες στο σπίτι. Να το, εκείνη που δεν έπρεπε να έρθει, ήρθε. Τώρα, Ρασούλ, όλα πήγαν κατά διαόλου!

«*Νάνα Αλία;*» Ποιος να 'ναι; Η κόρη της; Όχι, η φωνή δεν είναι νεανική. Δεν έχει σημασία. Κανένας δεν πρέπει να μπει σε τούτο το δωμάτιο. «*Νάνα Αλία!*» Η φωνή πλησιάζει – «*Νάνα Αλία;*» –, ανεβαίνει τη σκάλα.

Φύγε, Ρασούλ!

Πετάγεται πάνω σαν άχυρο που το παίρνει ο άνεμος, τρέχει προς το παράθυρο, το ανοίγει και πηδά στη στέγη του γειτονικού σπιτιού, αφήνοντας πίσω του το *πατού*, τα χρήματα, τα κοσμήματα, το τσεκούρι... τα πάντα.

Φτάνοντας στην άκρη της στέγης, διστάζει να πηδήξει κάτω στο σοκάκι, αλλά η φριχτή κραυγή που αντηχεί από το δωμάτιο της *νάνα Αλία* δονεί τα πόδια του, τη στέγη

του σπιτιού, το βουνό... Τινάζεται και προσγειώνεται βίαια. Ένας οξύς πόνος διαπερνά τον αστράγαλό του. Δεν έχει σημασία. Πρέπει να σηκωθεί. Το σοκάκι είναι άδειο. Πρέπει να το σκάσει.

Το βάζει στα πόδια.

Τρέχει χωρίς να ξέρει πού πηγαίνει.

Και δε σταματά παρά μόνο όταν βρίσκεται σε ένα αδιέξοδο, περικυκλωμένος από σωρούς σκουπιδιών που η μπόχα τους του καίει τα ρουθούνια. Αυτός όμως δε νιώθει τίποτα πια. Ή δεν τον νοιάζει. Στέκεται εκεί, όρθιος, ακουμπισμένος με την πλάτη στον τοίχο. Ακούει ακόμα τις τσιρίδες της γυναίκας. Δεν ξέρει αν είναι η ίδια που εξακολουθεί να ουρλιάζει ή αν αυτός είναι στοιχειωμένος από την κραυγή της. Κρατάει την αναπνοή του. Το σοκάκι ή το κεφάλι του αδειάζει απότομα από την κραυγή. Ξεκollάει από τον τοίχο για να φύγει. Ο πόνος στον αστράγαλο τον παραλύει. Το πρόσωπό του συσπάται. Στηρίζεται ξανά στον τοίχο και λυγίζει τα γόνατα για να τρίψει το πόδι του. Κάτι όμως αρχίζει να κοχλάζει μέσα του. Του έρχεται εμετός και σκύβει περισσότερο για να βγάλει ένα κιτρινωπό υγρό. Το αδιέξοδο και όλα τα σκουπίδια γυρνάνε γύρω του. Πιάνει το κεφάλι του με τα δυο χέρια κι έτσι όπως είναι ακουμπισμένος στον τοίχο, γλιστράει κατάχαμα.

Μένει αρκετή ώρα ακίνητος, με τα μάτια κλειστά και κρατώντας την αναπνοή του σαν να καιροφυλακτεί να ακούσει μια κραυγή ή κάποιο βογκητό από τη μεριά του σπιτιού της *νάνα* Αλίας. Δεν ακούγεται τίποτα. Τίποτα πέρα από το αίμα που βροντοχτυπά στα μηνίγγια του.

Μπορεί η γυναίκα να λιποθύμησε μόλις ανακάλυψε το πτώμα.

Ελπίζει πως όχι.

Ποια ήταν αυτή η αναθεματισμένη γυναίκα, που του χάλασε τα σχέδια;

Και έφταιγε στ' αλήθεια αυτή... ή ο Ντοστογιέφσκι;

Ναι, ο Ντοστογιέφσκι φταίει! Με κεραυνοβόλησε με το *Έγκλημα και τιμωρία* του και με έκανε να παραλύσω. Αυτός με εμπόδισε να ακολουθήσω το πεπρωμένο του ήρωά του, του Ρασκόλνικοβ· να σκοτώσω και μια δεύτερη γυναίκα –αθώα αυτή–, να πάρω τα χρήματα και τα κοσμήματα που θα μου θύμιζαν το έγκλημά μου, να πέσω θύμα των τύψεών μου, να βυθιστώ στην άβυσσο της ενοχής και να καταλήξω στα κάτεργα...

Και λοιπόν; Καλύτερα θα ήταν από το να το βάλει στα πόδια σαν κακομοίρης, σαν ηλίθιος εγκληματίας. Τώρα και τα χέρια του είναι ματωμένα και οι τσέπες του αδειανές.

Τι βλακεία κι αυτή!

Ανάθεμα σε, Ντοστογιέφσκι!

Οι παλάμες του σκεπάζουν νευρικά το πρόσωπό του, έπειτα χάνονται μέσα στα σγουρά μαλλιά του, για να ξανασυναντηθούν πίσω στο σβέρκο του που είναι μούσκεμα από τον ιδρώτα. Ξαφνικά τον διαπερνά σαν σουβλιά μια σκέψη: αν η γυναίκα αυτή δεν είναι η κόρη της *νάννα* Αλία, μπορεί να κλέψει τα πάντα και να φύγει ωραία και καλά. Και τότε τι θα κάνω εγώ; Τι θα απογίνουν η μάνα μου, η αδελφή μου η Ντόνια και η αρραβωνιαστικιά μου, η Σούφια; Για χάρη τους έκανα το έγκλημα. Αυτή η γυναίκα δεν έχει κανένα δικαίωμα να επωφεληθεί. Πρέπει να γυρίσω πίσω. Ας πάει στο διάολο και ο αστράγαλός μου!

Σηκώνεται.

Παίρνει το δρόμο.

Η επιστροφή στον τόπο του εγκλήματος. Τι παγίδα! Ξέρεις πολύ καλά, όπως οι πάντες άλλωστε, ότι το να γυρνάς στον τόπο του εγκλήματος είναι ολέθριο σφάλμα. Σφάλμα που οδήγησε ένα σωρό επιδέξιους εγκληματίες στην καταστροφή. Δεν έχεις ακούσει τι λένε οι γέροι σοφοί: *τα λεφτά είναι σαν το νερό· όταν φύγουν, δεν επιστρέφουν ποτέ*; Όλα τέλειωσαν. Μην ξεχνάς ποτέ ότι ο κακοποιός έχει μόνο μία ευκαιρία· αν τη χάσει, πάνε όλα περίπατο και κάθε νέα απόπειρα να πετύχει το κόλπο του είναι αναπόφευκτο να αποβεί ολέθρια.

Κοντοστέκεται και ρίχνει μια ματιά τριγύρω. Παντού επικρατεί ηρεμία και σιωπή.

Αφού τρίψει λίγο τον αστράγαλό του, ξαναπαίρνει το δρόμο του. Δεν τον έχουν πείσει τα λόγια των σοφών. Με βήμα αποφασιστικό και γρήγορο φτάνει σε μια διασταύρωση. Κοντοστέκεται ξανά για να πάρει ανάσα και μετά ακολουθεί το δρόμο που οδηγεί στον τόπο του εγκλήματος.

Ας ελπίσουμε ότι η γυναίκα έχει πραγματικά λιποθυμήσει δίπλα στο πτώμα της γριάς.

Να τον τώρα στο σοκάκι όπου μένει το θύμα του. Η ησυχία που επικρατεί στο σπίτι τον ξαφνιάζει και τον κάνει να επιβραδύνει. Ένα σκυλί που κάθετα αποχαυνωμέ-

νο στη σκιά του τοίχου σηκώνεται αργά όρθιο μόλις τον βλέπει και γρυλίζει με κόπο. Ο Ρασούλ παγώνει. Διστάζει. Αφήνει να κυλήσει λίγος χρόνος ώσπου να πειστεί με βαριά καρδιά για το πόσο ηλίθια είναι η περιέργειά του. Πάνω που είναι έτοιμος να ξαναφύγει, ακούει βιαστικά βήματα στην αυλή του σπιτιού της νάνα Αλία. Κολλάει, πανικόβλητος, το σώμα του στον τοίχο. Από το σπίτι βγαίνει μια γυναίκα καλυμμένη με γαλάζιο τσαντόρ και, χωρίς να κλείσει πίσω της την αυλόπορτα, σπεύδει να απομακρυνθεί. Αυτή πρέπει να είναι. Αφού έκλεψε χρήματα και κοσμήματα, να τώρα που το σκάει.

Ε, όχι κι έτσι! Για πού νομίζεις ότι το 'βαλες, άπιστη; Δεν έχεις δικαίωμα να βάλεις στο χέρι αυτά τα χρήματα, αυτά τα κοσμήματα, γιατί ανήκουν στον Ρασούλ. Σταμάτα αμέσως!

Η γυναίκα επιταχύνει το βήμα της και χάνεται σε ένα σοκάκι. Ο Ρασούλ ρίχνεται στο κατόπι της παρά τον πόνο που του προκαλεί το στραμπούληγμα. Την πετυχαίνει κάτω από ένα σκοτεινό πρόστεγο. Ο θόρυβος βημάτων και οι εφηβικές φωνές που ακούγονται να κατεβαίνουν το σοκάκι τού κόβουν τη φόρα. Κολλάει ξανά την πλάτη του στον τοίχο για να κρυφτεί. Μα και η γυναίκα, παρόλο που βιάζεται, παραμερίζει για να τους αφήσει να περάσουν. Μέσα από το διχτυωτό πλέγμα του τσαντόρ, το βλέμμα της διασταυρώνεται με το βλέμμα του Ρασούλ, ο οποίος επωφελείται από την ανάπαυλα για να τρίψει ξανά τον πονεμένο αστράγαλό του. Εκείνη συνεχίζει το δρόμο της, ακολουθώντας τους εφήβους, μόνο που τώρα και βιάζεται περισσότερο και είναι πιο αναστατωμένη απ' ό,τι προηγουμένως.

Ο Ρασούλ ρίχνεται πάλι ξοπίσω της κουτσαίνοντας και λαχανιάζοντας. Σε μια διασταύρωση, εκείνη παίρνει έναν άλλο, φαρδύτερο και πιο πολυσύχναστο δρόμο. Όταν ο

Ρασούλ φτάνει στη διασταύρωση, μένει σύξυλος, αντικρίζοντας δεκάδες γυναίκες να σουλατσάρουν φορώντας γαλάζιο τσαντόρ. Ποια να ακολουθήσει;

Προχωράει αποκαρδιωμένος και τριγυρίζει μες στο πλήθος των καλυμμένων προσώπων, καιροφυλακτώντας για την παραμικρή ένδειξη: ένα λεκέ αίματος στην άκρη ενός τσαντόρ, ένα κασελάκι κρυμμένο παραμάσχαλα ή μια ύποπτη βιασύνη. Δεν παρατηρεί τίποτα. Νιώθοντας ίλιγγο, συγκρατιέται για να μη λιποθυμήσει. Του έρχεται ξανά ναυτία· τραβιέται, κάθιδρος, στη σκιά ενός τοίχου και διπλώνεται στα δύο για να βγάλει πάλι κιτρινωπή χολή.

Μπροστά από το αποσβολωμένο βλέμμα του παρελαύνουν τα πόδια των περαστικών. Έτσι όπως είναι εξαντλημένος, αρχίζει να μην αντιλαμβάνεται τους θορύβους. Τα σουρτα φέρτα των ανθρώπων, οι κουβέντες τους, οι φωνές των πλανόδιων μικροπωλητών, τα κορναρίσματα και η βουή της κυκλοφορίας, τα πάντα βυθίζονται στη σιωπή.

Η γυναίκα έχει εξαφανιστεί· χάθηκε μες στο πλήθος των άλλων απρόσωπων γυναικών.

Πώς μπόρεσε όμως να σηκωθεί να φύγει, αφήνοντας τη νάνα Αλία, που πρέπει μάλλον να ήταν συγγενής της, σε τέτοια κατάσταση; Έμπηξε μια κραυγή κι αυτό ήταν όλο. Δε φώναξε καν βοήθεια. Με πόση επιδεξιότητα πρέπει να υπολόγισε την πράξη της, να το αποφάσισε και να τα βούτηξε όλα, η βρόμα!

Μπορεί βέβαια να μη διέπραξε έγκλημα, αλλά πρόδωσε. Πρόδωσε τους συγγενείς της. Η προδοσία είναι χειρότερη και από έγκλημα.

Δεν είναι η κατάλληλη ώρα για να σκαρώνεις θεωρίες, Ρασούλ. Κοίτα, κάποιος σου δίνει χρήματα: πενήντα αφγάνι.

Για ποιον με πέρασε αυτός ο άντρας;

Σε πέρασε για ζητιάνο. Έτσι όπως έχεις γονατίσει στο πεζοδρόμιο, με αυτά τα βρόμικα και τριμμένα ρούχα που φοράς, τα κακοξυρισμένα μάγουλα, τα βαθουλωμένα μάτια και τα ρυπαρά μαλλιά, μοιάζεις περισσότερο με ζητιάνο παρά με εγκληματία. Με ένα ζητιάνο όμως ο οποίος δε σπεύδει να αρπάξει τα λεφτά.

Ο άντρας, που δεν πιστεύει στα μάτια του, επιμένει, κουνώντας το χαρτονόμισμα μπροστά στα αγριεμένα μάτια του Ρασούλ. Χαμένος κόπος. Στο τέλος, χώνει τα χρήματα στην οστεώδη παλάμη του και φεύγει. Ο Ρασούλ χαμηλώνει το βλέμμα και κοιτάει το χαρτονόμισμα.

Ιδού το τίμημα του εγκλήματός σου!

Στα χλωμά χείλη του τρεμοπαίζει ένα πικρό χαμόγελο. Σφίγγει την παλάμη του και κάνει να σηκωθεί, όταν ξαφνικά τον καθηλώνει επιτόπου ένας τρομακτικός κρότος.

Έχει εκραγεί μια ρουκέτα.

Η γη τρέμει.

Ορισμένοι πέφτουν χάμω· άλλοι τρέχουν φωνάζοντας.

Ακολουθεί δεύτερη έκρηξη, πιο κοντά και πιο τρομακτική. Ο Ρασούλ ξαπλώνει κι αυτός κατάχαμα. Γύρω του επικρατεί χάος, χλαπαταγή. Μαύρος καπνός υψώνεται μέσα από ένα γιγάντιο καμίνι και σκεπάζει όλη τη συνοικία στο κέντρο της Καμπούλ, στους πρόποδες του όρους Ασμάι.

Περνούν μερικά λεπτά και μες στην πνιγηρή σιγή που επικρατεί, αρχίζουν να ανασηκώνονται μερικά κεφάλια σαν σκονισμένα μανιτάρια και να ξεσπάνε σε φωνές.

«Χτύπησαν το βενζινάδικο».

«Όχι, το Υπουργείο Παιδείας».

«Όχι, το βενζινάδικο...»

Στα δεξιά του Ρασούλ, όχι πολύ μακριά, ένας γέρος πεσμένος μπρούμυτα ψάχνει κάτι με την απελπισία ζωγρα-

φισμένη στο βλέμμα, ενώ μουρμουρίζει μέσα από τα γένια του: «Να χέσω και το βενζινάδικο και το Υπουργείο σας... Πού είναι η μασέλα μου; Θεέ μου, πού τη βρήκες αυτή τη στρατιά των *Γιατζούτζ* και των *Ματζούτζ*; Τα δόντια μου...» Ψαχουλεύει το χώμα κάτω από την κοιλιά του. «Μήπως είδες τη μασέλα μου;» ρωτάει τον Ρασούλ, ο οποίος τον κοιτάει λοξά σαν να αναρωτιέται μήπως ο γέρος έχει πληγωθεί. «Μου 'φυγε από το στόμα. Την έχασα...»

«Έλα τώρα, *μπάμπα*, τι να την κάνεις τη μασέλα σε καιρό πείνας και πολέμου;» τον ρωτάει καγχάζοντας ένας γενειοφόρος που είναι ξαπλωμένος απέναντί του.

«Και γιατί παρακαλώ;» αποκρίνεται με σταθερή φωνή και περηφάνια ο γέρος, αγανακτισμένος με αυτή την παρατήρηση.

«Τι γέρος και τούτος!» λέει ο γενειοφόρος, ενώ σηκώνεται και ξεσκονίζεται. Μετά χώνει τα χέρια του στις τσέπες και απομακρύνεται κάτω από το καχύποπτο βλέμμα του γέρου, ο οποίος ψελλίζει: «*Κος-μαντάρ*, αυτός ο πουτάνας γιος μου 'κλεψε τη μασέλα μου... σίγουρα, αυτός τη βούτηξε». Έπειτα στρέφεται προς τον Ρασούλ: «Της είχα βάλει πέντε χρυσά δόντια. Πέντε!» Ρίχνει μια ματιά προς το μέρος του γενειοφόρου και συνεχίζει με φωνή γεμάτη μεταμέλεια: «Η γυναίκα μου με πίεζε να την πουλήσω για να βγάλουμε τα έξοδα του σπιτιού. Την είχα βάλει κάμποσες φορές ενέχυρο και μόλις μου έστελνε ο γιος μου τίποτα λεφτουδάκια από το εξωτερικό, την έπαιρνα πίσω. Να, τώρα δα, μεσημεριάτικα πήγα και την πήρα από το ενεχυροδανειστήριο. Τι αναθεματισμένη μέρα και τούτη!» Ύστερα σηκώνεται και χώνεται στο πλήθος, ακολουθώντας ίσως εκείνο τον άντρα.

Του Ρασούλ του άρεσε η ειρωνεία του γενειοφόρου

άντρα, όχι τόσο γιατί ήταν κυνικός, αλλά γιατί απεχθάνονταν τις προσθήκες χρυσών δοντιών, πανάσχημο δείγμα φιλαργυρίας. Και η νάνα Αλία είχε δύο χρυσά δόντια. Κι ο Ρασούλ θα ήθελε πολύ να της τα ξερίζωνε, αν είχε χρόνο!

Μωρέ χρόνο είχε, έλα όμως που δε φάνηκε επιδέξιος· αλλιώς δε θα βρισκόταν τώρα εδώ, σφίγγοντας στην παλάμη του το χαρτονόμισμα των πενήντα αφγάνι και δειχνοντας τόσο αξιοθρήνητος.

Σηκώνεται καταμεσής του κόσμου που έχει αρχίσει πάλι να κινείται, να τρέχει από δω κι από κει και να προσπαθεί κουτσά στραβά να συνέλθει, σκεπάζοντας συνάμα στόμα και μύτη για να μην πνιγεί από τον καπνό και τη σκόνη. Οι περισσότεροι κατευθύνονται προς την πυρκαγιά, όπου θεριεύουν οι φλόγες και ο καπνός. Πλησιάζει και ο Ρασούλ. Τα φλεγόμενα πτώματα τον κάνουν να οπισθοχωρήσει, αλλά μέσα από τον καπνό αντηχεί η φωνή ενός άντρα που του ζητάει να τον βοηθήσει. Ο άντρας προσπαθεί να μεταφέρει στην πλάτη του ένα τραυματισμένο κορίτσι. «Είμαι ολομόναχος. Αυτή η δύστυχη ζει ακόμα». Ο Ρασούλ σπεύδει να τον βοηθήσει, παίρνει το κορίτσι αγκαλιά και απομακρύνεται λίγο και μετά του το ξαναδίνει. «Πρέπει να φύγουμε από δω! Θα εκραγεί η δεξαμενή!» φωνάζει ο άντρας, σπέρνοντας πανικό σε όλους όσοι επιχειρούν να σβήσουν τις φλόγες.

Ο Ρασούλ παίρνει ξανά το δρόμο που οδηγεί προς το όρος Ασμάι. Το αποκαωμένο βλέμμα του χάνεται στα στενά σκοτεινά σοκάκια που φιδοσέρνονται στην πλαγιά του λόφου, σχηματίζοντας σωστό λαβύρινθο σε μια έκταση όπου χίλια σπίτια φτιαγμένα από λάσπη στοιβάζονται το ένα πάνω στο άλλο και φτάνουν σε αναβαθμίδες μέχρι

την κορυφή του βουνού, το οποίο χωρίζει γεωγραφικά, πολιτικά, ηθικά, στα όνειρα και στους εφιάλτες της την πόλη της Καμπούλ. Θα έλεγε κανείς ότι μοιάζει με κοιλιά έτοιμη να εκραγεί.

Κοιτώντας προς τα πάνω, διακρίνεται η σκεπή του σπιτιού της νάνα Αλία, ενός σπιτιού με πράσινη πρόσοψη και λευκά παράθυρα.

Τώρα που είχε φύγει εκείνη η γυναίκα, μπορούσε να πάει να ρίξει μια ματιά – μόνο αυτό.

Ανεβαίνει με κόπο το δρόμο με την απότομη κλίση, ώσπου, φτάνοντας σε ένα πρόστεγο, προβάλλουν από τη γωνία ενός στενού τρεις οπλισμένοι και θυμωμένοι άντρες. Ο Ρασούλ σκύβει το κεφάλι για να κρύψει το πρόσωπό του και ακούει μόνο τις αγριοφωνάρες τους: «Τώρα βαράνε, οι γαμημένοι, το πρατήριο βενζίνης μας...»

«Δυο ρουκέτες μάς έριξαν! Θα τους ρίξουμε κι εμείς οχτώ για να τους γκρεμίσουμε το δικό τους. Θα τους ρημάξουμε όλη τη συνοικία, θα την πλημμυρίσουμε στο αίμα!»

Οι άντρες χάνονται.

Ο Ρασούλ συνεχίζει την πορεία του. Προτού φτάσει στο δρόμο του θύματος, κάνει μια στάση. Τα πόδια του τρέμουν. Παίρνει βαθιές ανάσες. Η μυρωδιά της σαπίλας ανακατεύεται με τη μυρωδιά της βενζίνης και του μπαρουτιού. Η ατμόσφαιρα έχει γίνει ακόμα πιο βαριά και αφόρητη στην αναπνοή. Μα υπάρχει και μια άλλη μυρωδιά, η μυρωδιά της καμένης σάρκας. Ο Ρασούλ κλείνει τη μύτη του. Κάνει ένα βήμα μπρος. Το δεύτερο είναι πιο διστακτικό, καθώς το ανακόπτει η εικόνα του πτώματος της νάνα Αλία, που σχηματίζεται στον εξαντλημένο νου του Ρασούλ. Του είναι αδύνατον να αντικρίσει ξανά αυτό το πτώμα, τον άνθρωπο που

δολοφόνησε με τα ίδια του τα χέρια, αυτά τα χέρια που τρέμουν, κουνιούνται πέρα δώθε και ιδρώνουν. Πρέπει να τα παρατήσει.

Κάνει μεταβολή. Ωστόσο, μια νοσηρή, σχεδόν παθολογική περιέργεια τον κάνει πάλι να σταθεί. Πρέπει να έχει έρθει η αστυνομία, να έχουν καταφτάσει οι συγγενείς και οι γείτονες, άλλοι να κλαίνε, άλλοι να φωνάζουν...

Ξαναπαίρνει το δρόμο, βέβαιος για το τι θα αντικρίσει. Προχωράει. Ακόμα τίποτα. Χώνεται με προσοχή στη σιωπή και στον καπνό του δρόμου και φτάνει μπροστά στο σπίτι. Ψυχή ζώσα. Μόνο το τεμπελόσκυλο, που ούτε καν σηκώνεται για να γαβγίσει.

Ο Ρασούλ στέκει άναυδος μπρος στην εξώπορτα του σπιτιού. Είναι κλειστή. Τη σπρώχνει. Δεν ανοίγει. Κάποιος λοιπόν την κλείδωσε από μέσα. Γιατί τότε επικρατεί τέτοια ησυχία, τέτοια χαύνωση;

Όλα τούτα του βρομάνε.

Γύρνα στο σπίτι σου!

Δε γυρίζει στο σπίτι του. Περιπλανιέται στην πόλη. Κοντεύουν τρεις ώρες τώρα που περπατάει, δίχως να βιάζεται· δίχως να νοιάζεται για τον τραυματισμένο αστράγαλό του. Τον έχει κιόλας ξεχάσει. Δε σταματάει παρά μόνο όταν φτάνει στην όχθη του ποταμού Καμπούλ. Η μυρωδιά του βούρκου που αναδίνει στο τέλος του καλοκαιριού η κοίτη του τον βοηθά να συνέλθει. Η ακινησία ξυπνά πάλι τον πόνο κι αυτός τον εμποδίζει να συνεχίσει την περιπλάνησή του. Κρατιέται από το κιγκλίδωμα και τρίβει τον αστράγαλό του.

Ο αέρας μυρίζει τόσο, ώστε δεν μπορείς να ανασάνεις. Ο Ρασούλ βήχει· ο βήχας είναι βουβός και του ξεγδέρνει το λαιμό.

Ο λαιμός του είναι τραχύς.

Η γλώσσα του, ξερή.

Δεν υπάρχει σταγόνα ελπίδας ούτε στο στόμα του, ούτε στο ποτάμι, ούτε στον ουρανό.

Ο γερο-ήλιος, αδυνατισμένος πίσω από το πέπλο σκόνης και καπνού, γέρνει θλιμμένος να κοιμηθεί πίσω από τα βουνά... Να κοιμηθεί, ο ήλιος; Τι ηλίθια μεταφορά! Όχι, ο ήλιος δεν κοιμάται ποτέ. Πηγαίνει στην άλλη πλευρά της Γης, καθώς βιάζεται να φωτίσει κάποιους άλλους, λιγότερο θλιβερούς τόπους. *Πάρε με μαζί σου!* φωνάζει ο Ρασούλ

από τα τρίςβαθα του είναι του. Κοιτάει τον ήλιο, κάνοντας μερικά βήματα με μισόκλειστα μάτια, κι έπειτα στέκεται. Βάζοντας την παλάμη του σαν γείσο, σκιάζει τα μάτια του και ρίχνει μια κλεφτή ματιά τριγύρω, λες και θέλει να βεβαιωθεί διακριτικά ότι κανένας δεν πήρε χαμπάρι το σιωπηλό παραλήρημά του. Ε, λοιπόν, όχι, φτωχέ μου Ρασούλ, ο κόσμος έχει άλλες έγνοιες από το να κάθεται να παρατηρεί έναν παλαβό κακομοίρη.

Γύρνα στο σπίτι σου και κοιμήσου!

Μα είναι δυνατόν να κοιμηθώ;

Ασφαλώς και είναι. Θα κάνεις ό,τι έκανε και ο Ρασκόλνικοβ, ο οποίος ύστερα από το φόνο της τοκογλύφου, επέστρεψε στο σπίτι του και σωριάστηκε μες στην αγωνία στο ντιβάνι του. Καλά, εσύ μπορεί να μην έχεις ντιβάνι, έχεις όμως ένα λιγδιασμένο στρώμα που σε περιμένει, ελεήμον, κατάχαμα.

Και μετά;

Μετά τίποτα. Θα κοιμηθείς.

Όχι, θα λιποθυμήσω.

Καλά, άμα θέλεις να λιποθυμήσεις, λιποθύμησε, δεν έχει καμιά σημασία· κι αυτό θα κρατήσει μέχρι το πρωί. Και σαν έρθει το πρωί και ξυπνήσεις, θα διαπιστώσεις ότι όλα τούτα δεν ήταν παρά ένας εφιάλτης.

Α, όχι, δεν μπορώ να τα ξεχάσω έτσι εύκολα όλα.

Μπορείς και παραμπορείς! Κοίτα, δεν έχεις πάνω σου το παραμικρό που να σου θυμίζει το φόνο. Ούτε χρήματα, ούτε κοσμήματα, ούτε το τσεκούρι, ούτε...

Έχω αίματα!

Στέκεται ξαφνικά πανικόβλητος και κοιτάει τα χέρια του· τίποτα. Κοιτάει τα μανίκια του· τίποτα. Το γιλέκο του· τίποτα. Στο κάτω μέρος του πουκαμίσου του, ωστόσο, υπάρ-

χει μια μεγάλη κηλίδα! Γιατί εκεί κάτω; Όχι, αυτό δεν είναι το αίμα της νάνα Αλία, είναι του κοριτσιού που έσωσες.

Το μπέρδεμα αυτό του προκαλεί αναστάτωση. Ψάχνεται άλλη μία φορά. Δεν υπάρχει άλλη σταγόνα αίμα. Κανένα ίχνος του φόνου. Πώς είναι δυνατόν;

Μπορεί να μην τον διέπραξες. Μπορεί να ήταν γέννημα της κατακαημένης φαντασίας σου. Να ταυτίστηκες αφελώς με ένα μυθιστορηματικό ήρωα. Ένα κλισέ και τίποτα περισσότερο! Τώρα μπορείς να επιστρέψεις ήσυχα στο σπιτάκι σου. Μπορείς μάλιστα και να ξεχάσεις ότι έχεις υποσχεθεί στην αρραβωνιαστικιά σου, τη Σούφια, να περάσεις τούτη τη νύχτα μαζί της. Στην κατάσταση που βρίσκεσαι, καλύτερα να μη συναντήσεις κανέναν.

Ναι, δε θα πάω· πεινάω όμως.

Τώρα που έχεις πενήντα αφγάνι, μπορείς να αγοράσεις ψωμί και μερικά φρούτα. Πάνε κάμποσες μέρες που δεν έχεις φάει τίποτα.

Το αδειανό στομάχι του τον οδηγεί στην πλατεία Τζοϊσίρ. Ο φούρνος είναι κλειστός. Στην απέναντι μεριά της πλατείας, ένας γέρος έμπορος τακτοποιεί το μαγαζάκι του. Ο Ρασούλ μένει για μια στιγμή αναποφάσιτος κι έπειτα βαδίζει αργά προς το μαγαζί. Προτού προλάβει να κάνει τρία βήματα, ένα ουρλιαχτό τον καθηλώνει επιτόπου. «Όχι, όχι, μην αγοράσετε τίποτα!» Μια καλυμμένη γυναίκα προβάλλει τρέχοντας από ένα σοκάκι, φωνάζοντας σαν τρελή. «Το κρέας είναι... είναι από τη σάρκα...» Κοκαλώνει καταμεσής της πλατείας, έκπληκτη που το μέρος είναι τόσο άδειο και σιωπηλό. Αφήνεται να πέσει καταγής, κλαψουρίζοντας: «Τη σάρκα μικρών κοριτσιών... προχθές, τη μοίραζαν μπροστά στο μαυσωλείο...» Ο μόνος άνθρωπος τον οποίο βρίσκει για να κλάψει στα χέρια

του είναι ο Ρασούλ: «Σ' τ' ορκίζομαι, αδελφέ, δε λέω ψέματα. Είδα...» απλώνει τα χέρια προς το μέρος του, «το ανάθημα που μου δώσανε...» χαμηλώνει τη φωνή, «ήταν στήθη κοριτσιού!» βγάζει το χέρι της έξω από το τσαντόρ. «Σ' τ' ορκίζομαι, αδελφέ... ήταν οι ίδιοι άντρες που έκαναν εδώ τις προσφορές πριν από λίγο... αυτοί ήταν», αποκάλυπτει το πρόσωπό της, «οι ίδιοι... τις προάλλες... μπροστά στο μαυσωλείο», και στο τέλος σωπαίνει. Ύστερα, σφουγγίζοντας τα δάκρυά της με την άκρη του τσαντόρ, ρωτάει με αδύναμη φωνή: «Αδελφέ, μήπως σου βρίσκονται τίποτα λεφτουδάκια; Έχω τρία παιδιά να θρέψω».

Ο Ρασούλ βγάζει, χωρίς να πει λέξη, το χαρτονόμισμα των πενήντα αφγάνι και το δίνει στη γυναίκα, η οποία ρίχνεται στα πόδια του. «Σ' ευχαριστώ, αδελφέ μου... Ο Αλλάχ να σε προστατεύει!»

Ο Ρασούλ απομακρύνεται αποκαμωμένος από τα παρακάλια της γυναίκας, αλλά με την ψυχή γεμάτη περηφάνια.

Τι ευγενική χειρονομία! Μη νομίζεις όμως ότι θα εξιλεωθείς έτσι εύκολα.

Όχι. Δεν επιδιώκω διόλου να εξιλεωθώ.

Τότε τι σκοπό είχε αυτή η φιλανθρωπική πράξη; Μην πεις ότι την έκανες από συμπόνια, γιατί κανένας δεν πρόκειται ποτέ να σε πιστέψει. Το μόνο που ήθελες ήταν να πείσεις τον εαυτό σου ότι, παρ' όλα αυτά, είσαι κατά βάθος καλός. Ακόμα κι αν είσαι ικανός να σκοτώσεις ένα βλαβερό ζώφιο, μπορείς να σώσεις μια δυστυχισμένη οικογένεια από την πείνα. Αυτό που μετράει είναι η πρόθεσή σου· το γεγονός ότι...

Ακριβώς! Αυτό είναι που μετράει για μένα· το...

Το πόδι του σκοντάφτει σε μια μεγάλη πέτρα. Μορφάζει από τον πόνο που νιώθει στον αστράγαλο. Σταματάει

μια στιγμή. Δε σταματάει μόνο το περπάτημα, αλλά και το αναμάσημα των λόγων του Ρασκόλνικοβ. Ευλογημένος να 'ναι ο Θεός (ή η πέτρα)!

Δεν του απομένει πολύς δρόμος για να φτάσει στο σπίτι όπου κατοικεί. Μπορεί λοιπόν να πάει αργά και με το μαλακό.

Όταν φτάνει μπροστά στην αυλόπορτα, κοντοστέκεται και ψάχνει για τελευταία φορά –κι όσο το επιτρέπει το λιγοστό φως του σούρουπου– μήπως έχει πάνω του άλλα ίχνη αίματος. Έχει μόνο εκείνη την κηλίδα, που δεν ξέρει πραγματικά αν είναι ίχνος του εγκλήματος ή ένδειξη της αρετής του.

Παίρνει βαθιά ανάσα και μπαίνει στην αυλή, όπου αντηχούν οι χαρούμενες φωνές των δύο κοριτσιών του σπιτονοικοκύρη, οι οποίες κάνουν κούνια με ένα σκονί που κρέμεται από ένα κλαδί του μοναδικού, ξεραμένου δέντρου. Ο Ρασούλ ανεβαίνει στα νύχια των ποδιών τη σκάλα που οδηγεί στο δωματιάκι του, το οποίο βρίσκεται στην άλλη πλευρά της αυλής. Μόλις πατάει στο κεφαλόσκαλο, ακούγονται οι μικρές που φωνάζουν: «Σαλάμ, κάκα Ρασούλ!»

Όσπου να ανοίξει την πόρτα, μια άλλη βραχνή και απειλητική φωνή τον εμποδίζει να χωθεί μέσα. «Ε, Ρασούλ, μέχρι πότε νομίζεις ότι θα τη σκαπουλάρεις;» Είναι ο Γιαρμοχάμαντ, ο σπιτονοικοκύρης. Ο Ρασούλ στρέφεται προς το μέρος του, ενώ καταριέται σιωπηρά τις κόρες του. Ο Γιαρμοχάμαντ στέκεται στο άνοιγμα του παραθύρου, φορώντας σκουφάκι προσευχής. «Λοιπόν, πού είναι το ενοίκιο; Ε;»

Ο Ρασούλ κατεβαίνει πάλι τα σκαλοπάτια στενοχωρημένος και πάει κάτω από το παράθυρο για να του πει ότι, όπως του είχε υποσχεθεί χθες, είχε πάει σήμερα να πάρει

τα χρήματά του, αλλά δεν είχε βγει τίποτα. Η κυρία που του τα χρωστούσε είχε φύγει κι αυτός την έψαχνε όλη τη μέρα. Εντούτοις...

Εντούτοις νιώθει ένα παράξενο κενό στο λαιμό του. Δε βγαίνει κανένας ήχος. Βήχει. Ο βήχας είναι άδειος, ξερός, άηχος. Δεν έχει υλική υπόσταση. Ο Ρασούλ παίρνει βαθιά ανάσα και βήχει ξανά. Πάλι τίποτα. Επιχειρεί, ανήσυχος, να βγάλει μια κραυγή, μία μόνο, ό,τι να 'ναι. Εξακολουθεί να μη βγαίνει τίποτα, πέρα από ένα πνιχτό, γελοίο ξεφύσημα.

Τι έπαθα;

«Λοιπόν;» αδημονεί ο Γιαρμοχάμαντ.

Να περιμένει! Εδώ συμβαίνει κάτι πολύ σοβαρό. Ο Ρασούλ έχασε τη φωνή του.

Προσπαθεί πάλι να εισπνεύσει, να συγκεντρώσει όλες τις δυνάμεις του στο στήθος και να σπρώξει τα λόγια προς τα χείλη του. Μάταιος κόπος. «Βρήκες αυτήν που σου χρωστούσε;» αναφωνεί ο Γιαρμοχάμαντ και ο τόνος της φωνής του είναι κοροϊδευτικός. «Πες μου, λοιπόν, πώς τη λένε! Και αύριο θα τα 'χεις τα λεφτά σου. Εμπρός, πες μου τ' όνομά της...» Αν ήξερες, Γιαρμοχάμαντ, δε θα τολμούσες να μιλάς έτσι στον Ρασούλ. Τη σκότωσε. Και θα σκοτώσει κι εσένα, αν τον παραζαλίσεις. Κοίτα όλα αυτά τα αίματα πάνω του!

Ο Ρασούλ περνά το χέρι του επάνω από το πουκάμισό του, που είναι λεκιασμένο με αίμα, κάνοντας έτσι τον Γιαρμοχάμαντ να σωπάσει ανήσυχος και να αποτραβηχτεί στο δωμάτιό του, ξαναρχίζοντας τη μурμουρά: «Μπούρδες! Ξανά τα ίδια παραμύθια...» Άσ' τον να γκρινιάζει, Ρασούλ. Ξέρεις τη συνέχεια: θα ξαναβγεί στο παράθυρο για να σου πει πάλι ότι αν σε ανέχτηκε αυτά τα δύο χρόνια, το έκανε επειδή εκτιμά τον εξάδελφό σου, τον Ραζμοντίν· ότι αν δεν

ήταν φίλοι, θα σε είχε πετάξει ήδη έξω· ότι τώρα τέρμα, δεν υπολογίζει πια κανέναν σας, ούτε εσένα, ούτε τον εξάδελφό σου κτλ.

Κάνε τον κουφό και πήγαινε στο δωμάτιό σου. Μη ρίξεις καν μια ματιά να δεις αν είναι μέσα η Ρόνα, η γυναίκα του.

Μέσα είναι, φυσικά· στέκεται πίσω από ένα άλλο παράθυρο. Κοιτάει τον Ρασούλ με λυπημένο βλέμμα σαν να ήθελε να του βρει κάποια δικαιολογία. Τον αγαπάει. Ο Ρασούλ φυλάγεται. Δεν είναι ότι δεν του αρέσει. Συχνά τη σκέφτεται και τραβάει μαλακία. Η επιφύλαξη του οφείλεται στο ότι δεν ξέρει ακόμα τι είδους συναισθήματα τρέφει για εκείνη: πάθος ή συμπόνια; Αν πρόκειται για συμπόνια, θα τη σιχαθεί· κι αν πρόκειται για πάθος, αυτό θα χειροτερέψει ακόμα περισσότερο τις σχέσεις του με τον Γιαρμοχάμαντ. Γιατί λοιπόν να κάθεται να το σκέφτεται; Ας γυρίσει στο δωμάτιό του και ας ξεκουραστεί για να ξαναβρεί την ανάσα και τη φωνή του.